

N:o 5.

Ank. till Riksd. Kansli den 19 Febr. 1879, kl. 8 e. m.

*Utlåtande, angående Riksgäldskontorets förvaltning under den tid,
som förflutit sedan början af 1878 års riksdag.*

(R. A.)

Sedan Stats-Utskottet numera tagit kännedom om den utaf Riksdagens år 1878 församlade revisorer afgifna berättelse om granskningen af Riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning, hvilken berättelse till Utskottet remitterats och bland Kamrarnes ledamöter i tryck utdelats, samt genomläst de protokoll, hvilka blifvit hos fullmäktige i Riksgäldskontoret förda efter den 14 Augusti 1878, med hvilken dag revisorernes protokollsgranskning slutade, till och med den 23 Januari 1879, å hvilken dag fullmäktiges berättelse till innevarande års Riksdag blifvit afgifven, får Utskottet härmed meddela yttrande öfver hvad revisorerne uti sin berättelse i ett eller annat hänseende erinrat och föreslagit samt hvad i öfrigt vid berörda, af Utskottet verkställda granskning förekommit.

1:o.

Angående konvertering af äldre statsobligationer.

(Rev.-ber. sid. 42—49. Fullm. utl. sid. 203—208.)

Efter en å sid. 42—44 af revisionsberättelsen förekommande redogörelse för fullmäktiges den 19 Mars 1878 fattade beslut att medgifva
Bih. till Riksd. Prot. 1879. 4 Saml. 1 Afd. 5 Häft. 1

Herrar von Erlanger & Söhne i Frankfurt am Main och die Anglo-Oesterreichische Bank i Wien begagnandet af den enligt 11 § af lånekontraktet den 28 December 1877 dem tillförsäkrade optionsrätt till öfvertagande af de omkring elfva millioner Tyska Riksmark, som af 1875 års låns andra emission återstodo osålda, hafva revisorerne å sid. 44—47 af deras berättelse meddelat åtskilliga uppgifter om berörda lånededels indragning och användande till konvertering af obligationer tillhörande 1855, 1861 och 1870 års lån, i den mån en sådan konvertering vid revisionsberättelsens afgifvande egt rum; hvarefter revisorerne, å sid. 47—49, om hvad sålunda förekommit, gjort en framställning, deri de, uppå angifna orsaker, *dels* förklarar det synas dem angeläget, att, med upphäfvande af fullmäktiges konverteringsbeslut, de för andra emissionen af 1875 års lån influtna medel blefve, innan något annat lån för jernvägsbyggnader upptoges, till det i obligationerna omförmälda ändamål, jernvägsbyggnader, använda, *dels* ock, med förmålan, att de ej ville inlåta sig på frågan, huruvida fullmäktige rätt tolkat § 36 i Riksgäldskontorets reglemente af år 1877, då de till »konvertering» hänfört de af dem med afseende å 1870 års ännu ej till ovilkorlig inlösen uppsägbara obligationer vidtagna åtgärder, likväl, på det att icke liknande handlingar i framtiden måtte inträffa, ansett det nödigt, att i blifvande reglementen begreppet »konvertering» måtte sålunda bestämmas, att det ej kunde tillämpas på andra lån än dem, som vid konverteringsbeslutets fattande vore uppsägbara.¹

Öfver revisorerne omförmälda framställning hafva fullmäktige å sid. 203—208 af deras vid revisionsberättelsen fogade utlåtande yttrat sig. Då det skulle leda till en allt för stor utförlighet att här upprepa revisorerne samt fullmäktiges vidlyftiga, å ofvan angifna sidor af berättelsen förekommande framställningar, angående ifrågavarande låneoperation, tillåter sig Utskottet att härmed till dem hänvisa.

Vid pröfning af så väl revisorerne som fullmäktiges yttranden anser Utskottet sig ej ega skäl tillstyrka Riksdagen att, på sätt revisorerne föreslagit, med upphäfvande af fullmäktiges konverteringsbeslut, lemna någon särskild föreskrift beträffande användandet af de medel, som för ifrågavarande försålda obligationer af 1875 års låns andra emission influtit. Som emellertid den nuvarande tidpunkten synes vara föga lämplig för verkställande af en konvertering och det vid sådant förhållande för det närvarande ej torde vara skäl att bibehålla det i § 39 af nu gällande reglemente för Riksgäldskontoret förekommande stadgande, som berättigar fullmäktige att försälja obligationer för beredande af tillgång till konvertering af äldre statslån, hemställer Utskottet,

att stadgandet om rätt för fullmäktige att försälja obligationer för beredande af tillgång till konvertering af äldre statslån må ur det blifvande reglementet för Riksgäldskontoret uteslutas.

2:o.

Angående 1878 års lån.

(Rev.-ber. sid. 50—55. Fullm. utl. sid. 208—210.)

Efter att hafva redogjort för fullmäktiges beslut om upptagande af 1878 års lån, hafva revisorerne å sid. 54 och 55 af sin berättelse derom gjort en framställning, hvilken blifvit å sid. 208—210 af fullmäktiges utlåtande af dem bemött på ett, enligt Utskottets åsigt, fullt nöjaktigt sätt. Då emellertid denna revisorernes framställning ej i och för sig innehåller något förslag, att af Riksdagen pröfvas, har Utskottet ansett något vidare yttrande derom ej från Utskottets sida erfordras.

Deremot hafva, omedelbart efter berörda framställning, revisorerne, å sid. 55 af berättelsen, förklarat att, då 39 § i Riksgäldskontorets nu gällande reglemente syntes lemna rum för olika tydning i frågan om, huruvida fullmäktige vore berättigade att utan särskildt bemyndigande af Riksdagen *upplägga* lån på högre belopp, än som enligt de för kontoret gällande bestämmelser finge försäljas, så hade revisorerne ansett sig böra fästa Riksdagens uppmärksamhet på nödvändigheten att berörda tvetydighet blefve i ett blifvande reglemente undanröjd.

Utskottet, som ansett revisorernes berörda framställning ej nu, i sammanhang med den förevarande granskningen af Riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning, böra föranleda något Utskottets yttrande, skall vid framläggande af förslag till blifvande reglemente för Riksgäldskontoret taga denna fråga i öfvervägande.

3:o.

Angående förräntande af Riksgäldskontorets kontanta behållningar.

I detta ämne hafva revisorerne å sid. 62 och 63 af deras berättelse framlagt ett förslag, öfver hvilket fullmäktige å sid. 210—212 af deras utlåtande yttrat sig.

Då Stats-Utskottet funnit nödigt att för detta ärendes handläggning begära sammanträde med Banko-Utskottet, kommer Sammansatt Stats-

och Banko-Utskott att framdeles meddela yttrande angående revisorernes omförmälda förslag, äfvensom angående en i samma ämne inom Andra Kammaren väckt motion;

hvilket Utskottet härmed får för Riksdagen anmäla.

4:o.

Angående Riksgäldskontorets hufvudbok.

Å sid. 63 af berättelsen hafva revisorerne anmält, att vid granskning af Riksgäldskontorets hufvudbok ingen annan anmärkning förekommit, än att i den vid hufvudboken fogade uppgift å de i Riksgäldskontoret deponerade obligationer för bildande af en fond för framtida större reparationer å Strömsholms kanal summan af dessa obligationer uppgifves vara 120,000 kronor, då den rätteligen räknad utgör 131,700 kronor.

Utskottet har gjort sig förvissadt derom, att denna rättelse blifvit å behörigt ställe i nämnda, vid hufvudboken fogade uppgift antecknad; hvilket Utskottet härmed får för Riksdagen anmäla.

5:o.

Angående upphörande af föreskrifterna om insändande till Riksgäldskontoret af exemplar utaf markegångstaxor och revisionsberättelser rörande sjukvårdsanstalter.

(Rev.-ber. sid. 64. Fullm. utl. sid. 212.)

Revisorerne hafva vid dels läsningen af fullmäktiges protokoll, dels tagen kännedom af det hos fullmäktige år 1877 förda diarium inhemtat, att från åtskillige Kongl. Maj:ts Befallningshafvande blifvit insända revisionsberättelser rörande sjukvårdsanstalter samt markegångstaxor.

Insändandet till Riksgäldskontoret af revisionsberättelserna rörande sjukvårdsanstalter grundar sig på ett stadgande i Kongl. kungörelsen den 26 Augusti 1873, som tillika innehåller att dessa berättelser skola tillhandahållas Riksdagens revisorer och Bevillnings-Utskott.

Då landstingen numera ej mindre bestämma beloppet för året af sjukvårdsafgifterna än äfven granska dess användande, har det synts statsrevisorerne icke vidare behöfligt, att ett exemplar af ifrågavarande revisionsberättelser insändes till Riksgäldskontoret, och de hafva förden-

skull hemställt, att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att berörda stadgande måtte varda upphäfdt.

Skulle åter af skäl, som revisorerne icke kunnat utröna, det vara erforderligt att samma stadgande fortfarande bibehålles, så, och då dylika berättelser icke från alla län inkommit, t. ex. för år 1877 endast från 11 län, hafva revisorerne hemställt, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det åtgärd måtte vidtagas för behörigt fullgörande af berörda stadgande.

Hvad åter vidkomme insändandet till Riksgäldskontoret af de årliga markegångstaxorna, hvilka för år 1877 inkommit från endast 12 län, syntes detta icke vidare vara behöfligt, så mycket mindre, som enligt en från Kongl. Finansdepartementet meddelad föreskrift ett exemplar deraf från och med år 1870 insändes till Riksdagens bibliotek. Revisorerne hafva därför hemställt, att föreskriften om dessa taxors insändande till Riksgäldskontoret måtte varda upphäfd, eller, om den ansåges böra fortfarande qvarstå, att den behörigen fullgjordes.

Fullmäktige hafva i sitt utlåtande meddelat den upplysning att nämnda handlingars erhållande ej vore för Riksgäldskontoret behöfligt.

Med anledning häraf och då Bevillnings-Utskottet ej lærer sakna utväg att erhålla nämnda revisionsberättelser rörande sjukvårdsanstalterna, om de någon gång skulle vara för Bevillnings-Utskottet behöfliga, samt markegångstaxorna finnas i Riksdagens bibliotek för Riksdagen tillgängliga, hemställer Utskottet,

att, med bifall till detta revisorernes förslag, Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att stadgandena angående insändande till Riksgäldskontoret af revisionsberättelserna rörande sjukvårdsanstalterna samt af de årliga markegångstaxorna måtte varda upphäfda.

6:o.

Angående riksdagsmannaarfvoden.

(Rev.-ber. sid. 67).

Vid läsningen af fullmäktiges protokoll och granskning af riksdagskostnaderna hafva revisorerne fäst sin uppmärksamhet dervid, att

samma grund för beräkning och utbetalning af arfvode till Andra Kammarens ledamöter icke alltid blifvit tillämpad.

De hafva å sid. 67 af revisionsberättelsen anført åtskilliga exempel, som utvisa att, särskildt vid hinder i följd af sjukdom för inställelse vid riksdagen, olika grunder för beräkningen af Andra Kammarens ledamöters arfvoden gjort sig gällande.

Enär hvarken Riksdagsordningen eller Andra Kammarens arbetsordning innehåller någon föreskrift om huru skall förfaras med bestämmandet af beräkningen utaf arfvodet för Kammarens ledamöter, hafva revisorerne ansett sig böra härpå fästa Riksdagens uppmärksamhet.

Utskottet har inhemtat, att medel till utbetalning af de Andra Kammarens ledamöter tillkommande arfvoden hos Riksgäldskontoret requireras i enlighet med i Kammarens kansli upprättade listor. Någon granskning af dessa listor och af deras öfverensstämmelse med verkliga förhållandet i afseende å den tid, då en ledamot vid Riksdagen sig inställer, kan ej annat än undantagsvis ske i Riksgäldskontoret, som saknar alla materialier till en sådan granskning, utan måste det bero på Kammarerna sjelf att tillse, det ej större belopp från Riksgäldskontoret requireras än som, med iakttagande af 23 § sista momentet Riksdagsordningen, rätteligen bör Kammarens ledamöter tillgodokomma.

På grund häraf och då till följd af en inom Andra Kammarerna väckt motion erforderliga föreskrifter i ifrågavarande afseende lära blifva meddelade, kan Utskottet ej tillstyrka något Riksdagens beslut i anledning af det anmärkta förhållandet, utan hemställer,

att revisorerne i ifrågavarande framställning ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

7:o.

Angående utbetalning å det för inköp af Bergslagernas jernvägsaktiebolags 5 procent-obligationer anvisade anslag.

(Rev.-ber. sid. 70 och 71. Fullm. utl. sid. 212—214).

Beträffande utbetalningarna under år 1878 af det utaf samma års Riksdag beviljade anslag för inköp af obligationer å 6,753,600 kr., tillhörande Bergslagernas jernvägsaktiebolags 5 procent-lån å 36,000,000 kr., hafva revisorerne å sid. 71 af deras berättelse meddelat, att i enlighet

med Kongl. Maj:ts nådiga bref den 27 Juni 1878 Riksgäldskontoret in-
till tiden för revisionens början till bolaget utbetalt:

den 2 sistlidne Juli för obligationer till nominelt belopp af kronor
1,109,700 à 90 procent ..... Kr. 998,730: —

med afdrag af den å obligationerna den
15 i samma månad förfallande ränta » 2,003: 62. 996,726: 38.

den 1 Augusti för obligationer till nominelt belopp af
1,109,700 kr., à 90 procent ..... Kr. 998,730: —

med tillägg af den å obligationerna från
den 15 Juli upplupna ränta ..... » 2,620: 13. 1,001,350: 13.

och den 1 Oktober för obligationer till nominelt belopp
af 1,109,700 kr., à 90 procent ..... Kr. 998,730: —

med tillägg af den å obligationerna från
den 15 Juli upplupna ränta ..... » 11,713: 50. 1,010,443: 50.

samt, enligt revisorernes åsigt, följaktligen för nämnda
obligationer å nominelt belopp af 3,329,100 kronor
utbetalt en summa af ..... Kr. 3,008,520: 01.

Jemte meddelande af ofvanstående uträkning hafva revisorerne förmålt, att, ehuru Riksdagen vid beviljandet af ifrågavarande obligationsköp föreskrifvit, att af den dertill efter en kurs af 90 procent utaf obligationernas nominella belopp anvisade summa, 6,078,240 kronor, skulle under år 1878 få utbetalas endast 3,000,000 kronor, så hafva dock fullmäktige, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts åberopade nådiga bref, utbetalt en summa, som med 8,520 kronor 1 öre öfverstiger hvad Riksdagen, enligt 11 § i 1878 års reglemente för Riksgäldskontoret, föreskrifvit skulle få under detta år utbetalas, hvarförutom Riksgäldskontoret för berörda utbetalda 3,000,000 kronor endast fått mottaga obligationer å 3,329,100 kronor, som med nominelt 4,233 kronor 33 öre understege hvad som bort lemnas; hvilket revisorerne ansett sig böra för Riksdagen anmäla.

Fullmäktige hafva i sitt utlåtande häremot erinrat, att de ingalunda, såsom revisorerne omförmålt, utbetalt 3,008,520 kronor 1 öre endast för obligationer å nominelt 3,329,100 kronor, utan hade dessa 3,008,520 kronor 1 öre godtgjorts bolaget såsom liquid för obligationer å 3,329,100 kronor med dertill hörande icke förfallna räntekuponger, som bort jemte obligationerna öfvertagas.

Då 1878 års Riksdag beslutat inköp af ifrågavarande obligationer å 6,753,600 kronor efter en kurs af 90 procent å nominella beloppet, motsvarande ett pris af 6,078,240 kronor, att öfvertagas och utgå med 3,000,000 kronor under år 1878 och med återstoden under år 1879, utvisade dessa siffror, med hvarandra jemförda, otvetydigt, att de till utgående under år 1878 anvisade 3,000,000 kronor afsett betalningen för obligationernas *kapital*; och af revisorernes egen uträkning framginge, att i de utbetalta 3,008,520 kronor 1 öre kapitalbeloppet utgjordes af endast 2,996,190 kronor, således ett belopp, som understeg de anvisade 3,000,000 kronor. För dessa 2,996,190 kronor hade Riksgäldskontoret erhållit obligationer å 3,329,100 kronor, således ingalunda ett obligationsbelopp, som understeg hvad som för nämnda köpeskilling bort erhållas, utan ett obligationsbelopp, som efter den bestämda kursen af 90 procent jemnt motsvarade samma köpeskilling.

För så vidt Riksgäldskontoret skulle blifva i tillfälle att å förfalldagarne lyfta den å de öfvertagna obligationerna upplöpande ränta, måste jemväl de icke förfallna kupongerna erhållas, hvilket åter, beträffande den kupong, hvarå redan före öfvertagandet ett belopp upplupit, påkallade en särskild liqvid. I afseende härå föreskref, efter fullmäktiges hörande och i enlighet med vanlig coutume, Kongl. Maj:t, åt hvilken Riksdagen uttryckligen öfverlemnade att bestämma de närmare villkoren vid obligationernas öfvertagande, i nådiga brefvet den 27 Juni 1878, att å de obligationerna tillhörande, icke förfallna räntekuponger den vid tidpunkten för de anvisade summornas utbetalande upplupna ränta skulle bolaget särskildt godtgöras.

Det förhållande, som revisorerne ansett sig böra för Riksdagen anmäla, innefattade ingenting annat än att vid de liqvider, som skett den 1 Augusti och den 1 Oktober 1878, Riksgäldskontoret, i öfverensstämmelse med ofvanberörda föreskrift, som blifvit af Kongl. Maj:t, på grund af Riksdagens beslut, meddelad, enligt vanlig praxis godtgjort bolaget den å de icke förfallna kupongerna upplupna räntan med ett belopp, som den 15 instundande Januari, då kupongerna förfalla till betalning, komme att, på sätt nu ock egt rum, till Riksgäldskontoret återbetalas.

Vid den liqvid, som egde rum den 2 nästlidne Juli, påyrkade bolaget icke sin rätt att på detta sätt erhålla godtgörelse för den upplupna kupongräntan, utan hade, med anledning af de få dagar, som återstode till dess att de den 15 i samma månad förfallande kupongerna borde af bolaget infrias, sjelft afklippt dessa kuponger, vid hvilket förhållande kupongräntan för tiden från den dag, då obligationerna af Riksgäldskontoret öfvertogos, till och med den dag, då dessa afklippta kuponger

komme att förfalla, blef Riksgäldskontoret godtgjord genom afdrag å köpeskillingen för obligationernas kapital. Emellertid kunde enligt fullmäktiges åsigt denna omständighet ej inverka på bolagets rätt att vid de följande två liquiderna den 1 Augusti och den 1 Oktober, då förhållandet var ett annat, erhålla godtgörelse för den då upplupna räntan i enlighet med Kongl. Maj:ts föreskrift.

Utskottet har funnit det godtgörande af den upplupna kupongräntan, hvarigenom, såsom af revisorernes uträkning framgår, Riksgäldskontorets kassautgift under år 1878 för ifrågavarande obligationers inköp öfverskridit 3,000,000 kronor, vara fullt nöjaktigt förklaradt ej blott af vanligt bruk vid obligationers öfvertagande, utan jemväl genom den åberopade föreskriften af Kongl. Maj:t, åt hvilken Riksdagen öfverlemnadt att förordna om de närmare villkoren vid obligationernas öfvertagande. Vid sådant förhållande och då härtill kommer, att någon förlust för staten i följd af kupongernas öfvertagande ej varit möjlig, enär Riksgäldskontoret, om så skulle hafva erfordrats, egt rätt att å de återstående anslagsbeloppen qvitta den godtgjorda kupongräntan, hemställer Utskottet,

att revisorernes ifrågavarande anmälan ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

8:o.

Angående bevilning för ett fideikommiss.

(Rev.-ber. sid. 72).

Med anledning af fullmäktiges förklaring öfver den af 1877 års revisorer gjorda framställning angående bevilning för ett fideikommiss (se 1877 års berättelse sid. 44—45 och 134—135) hafva de år 1878 församlade statsrevisorer tagit i förnyadt öfvervägande frågan om ersättningsskyldighet för dem, som må hafva varit vållande till försummelse vid indrifningen af ifrågavarande bevilning, samt hafva lika med 1877 års revisorer ansett tiden redan vara inne för vidtagande af de åtgärder, som kunde erfordras för att bringa till verkställighet Riksdagens den 8 Mars 1875 åt fullmäktige lemnade uppdrag i berörda hänseende. För sådant ändamål hafva de bilagt sin berättelse en bestyrkt afskrift af Kongl. Maj:ts nädiga resolution af den 13 April 1877 (Bil. Litt. L), hvaraf inhemtas:

Bih. till Riksd. Prot. 1879. 4 Saml. 1 Afd. 5 Häft.

2

att vederbörande fideikommissarie fått tillträda fideikommisssegen-
domen den 14 Mars 1863, för hvilken han enligt gällande bevillnings-
förfordning varit skyldig att senast den 14 Mars 1864 erlägga belöpande
bevillning,

att staten i afräkning å nämnda bevillning fått uppbära,

den 8 Februari 1871 ..... kr. 33,300: —

och den 19 Juni 1875 ..... » 81,816: 35,

och att Kongl. Maj:t ogillat å statens sida framställt anspråk på
ränta å bevillningsbeloppet.

Den förlust, som genom dröjsmålet med ärendets behandling en-
ligt revisorernes åsigt drabbat staten, utgjordes af räntan å bevillnings-
beloppet från den dag, detsamma bort erläggas, till de dagar, då det
inbetalts. Då denna ränteförlust vore temligen betydlig, och då utsökan-
det af ersättning därför icke syntes böra göras beroende af det slutliga
afgörandet af den tvist, som fortfarande hos Öfverståthållareembetet
vore anhängig rörande ett återstående mindre belopp af ifrågavarande
bevillning, hafva revisorerne hemställt, att Riksdagen — med förklarande
att anspråket på ersättning af vederbörande, utan afseende på huru tvi-
sten om återstående bevillningsbeloppet kunde komma att utfalla, in-
skränktes till godtgörandet af den ränteförlust, som med stöd af berörda
Kongl. resolution kunde bestämmas — måtte uppdraga åt fullmäktige i
Riksgäldskontoret att vidtaga de åtgärder, som för verkställigheten af
Riksdagens härom meddelade beslut kunde erfordras.

Beträffande fullföljden af förevarande bevillningsärende har Ut-
skottet inhemtat, att sedan Kongl. Maj:ts resolution angående ränte-
anspråkets ogillande den 6 Juni 1877 kommit Statskontoret till handa och
skriftvexling sedermera under två månader pågått mellan Friherre C. E.
De Geer och t. f. Ombudsmannen rörande ifrågasatt uppgörelse i godo,
hade t. f. Ombudsmannen, på samma gång ärendet anmälts till återupp-
tagande hos Öfverståthållareembetet, uti skrift den 20 September 1877
yrkat åläggande för Friherre De Geer att inkomma med åtskilliga upp-
lysningar och handlingar, hvilka före slutpåståendes afgifvande ansågos
nödiga. Friherre De Geer afled sedermera den 8 påföljde Oktober, hvar-
efter och sedan krafvet delgifvits hans arfvingar, dessa, under förmlan
hurusom de infordrade upplysningarne och handlingarne först efter bo-
utredning och lagfart kunnat anskaffas, den 20 December 1878 med för-
klaring till Öfverståthållareembetet inkommit. Öfverståthållareembetet
har sedermera i resolution, som den 3 Januari 1879 kommit Kongl.
Statskontoret till handa, gifvit föreläggande att inom två månader derefter
afgifva slutpåstående.

1875 års Riksdag uppdrog åt fullmäktige i Riksgäldskontoret att, när den förlust blifvit känd, som genom ifrågavarande bevilningsärendes fördröjda behandling uppkommit, hos dem, som densamma föranledt, derför utsöka ersättning. Utskottet anser skäl ej förefinnas att föreslå Riksdagen att, utan afvaktan af detta ärendes slutliga handläggning, vidtaga den ändring i Riksdagens år 1875 fattade beslut, som af bifall till revisorernes framställning skulle blifva en följd, och hemställer fördenskill,

att revisorernes ifrågavarande förslag ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

9:o.

Angående Gefle—Dala jernvägsaktiebolag.

(Rev.-ber. sid. 134—141. Utl. sid. 219—221).

Revisorerne hafva å sid. 138 och 139 af sin berättelse lemnat en utredning af Gefle—Dala jernvägsaktiebolags behållna inkomst under en följd af år samt — på grund såväl häraf som af hvad i föregående revisionsberättelser i detta ämne blifvit anfördt och med förnålen, att revisorerne erfarit, hurusom Kongl. Maj:t den 14 December 1877, i enlighet med bolagsstyrelsens förslag, fastställt ny taxa och reglemente för trafiken under följande 3 år, utan att ökad amortering blifvit påbjuden — hemställt det Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville på grund af innehållet i 6 § af det mellan staten och bolaget den 26 Maj och 16 Juli 1855 afslutade kontrakt taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke en ytterligare ökad amortering af det nämnda bolag beviljade lån borde föreskrifvas, på det att detsamma så fort som möjligt måtte varda gäldadt.

Utskottet underkänner för ingen del giltigheten af de skäl, revisorerne anført för önskvärdheten och billigheten deraf att ifrågavarande lån blefve genom en ytterligare förstärkt amortering snarast möjligt slutbetaladt. Då emellertid Riksdagen vid samma ärendes behandling under flera föregående år ej velat genom en underdånig skrifvelse i det af revisorerne angifna syfte söka framkalla ett begagnande af den uteslutande åt Kongl. Maj:t öfverlemnade rätt att bestämma en ökad amortering af detta lån, anser sig Utskottet ej böra tillstyrka en dylik underdånig anhållan, utan hemställer,

att Revisorernes ifrågavarande förslag ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

10:o.

Angående tillämpning af den för åtskilliga jernvägsaktiebolag under viss förutsättning stadgade skyldighet till ökad amortering af erhållet statslån.

(Rev.-ber. sid. 153—156. Utl. sid. 216—218, 221—238.)

Beträffande de *Helsingborg—Landskrona—Eslöfs jernvägsaktiebolag, Landskrona—Eslöfs jernvägsaktiebolag, Kristianstad—Hessleholms jernvägsaktiebolag, Vexjö—Alfvestads jernvägsaktiebolag och Köping—Uttersbergs jernvägsaktiebolag* beviljade statslån hafva revisorerne erinrat, att för alla dessa lån Rikets Ständer föreskrifvit, hvad äfven funnes intaget i alla om lånen till nämnda jernvägsföretags utförande mellan staten och bolagen afslutade kontrakt, att, om behållna inkomsten af jernvägen, efter afdrag af den årliga inbetalningen å det af staten erhållna lånet, skulle öfverstiga 6 procent å det belopp aktieegarne tillskjutit, ankomme på Kongl. Maj:t att, utom begagnande af Kongl. Maj:t förbehållen rätt att pröfva och bestämma de enligt taxor utgående afgifterna, föreskrifva, huru stor del af detta öfverskott skulle afsättas till underhålls- och ombyggnadsfond eller ock användas till ökande af den för lånet stadgade amortering.

Vidare hafva revisorerne anført, att de medel, som till ifrågavarande jernvägsbyggnaders utförande blifvit lemnade, af staten upplånats mot en effektiv ränta, öfverstigande 5 procent årligen. Då staten, förutom räntefrihet under vissa år, lemnat förenämnda jernvägsbolag lån till en ränta, som med mera än en procent understeg den ränta, staten sjelf finge vidkännas, syntes afsigten med den rättighet, staten förbehållit sig att vid en viss behållen årlig inkomst af jernvägen föreskrifva ökad amortering å statslånet, hafva varit att, då ett bolag kommit i åtnjutande af en större inkomst än 6 procent å sitt aktiekapital, äfven bereda staten möjligheten och fördelen att af det belopp, hvarmed behållna inkomsten öfverstege nämnda procenttal, tidigare än eljest återfå den försträckning, som staten lemnat. Häraf syntes äfven följa, att hvarje år, under hvilket det gynsamma förhållandet med inkomsten af någon utaf nämnda jernvägar inträffade, att behållningen deraf öfverstigit 6

procent, ett bestämmande å statens sida öfver användandet af detta öfverskott borde ifrågakomma.

Efter att å sid. 154 och 155 af revisionsberättelsen hafva lemnat upplysning angående ofvannämnda fem jernvägsaktiebolags behållna inkomst och sättet för dess användande under åren 1873—1877, hafva revisorerne ytterligare firmält, att ett uteblifvet begagnande af berörda statens rätt, förutom det att stadgandet om denna rätt sålunda blefve illusoriskt, ledde derhän i ena fallet att, der utdelningen hölle sig inom den medgifna gränsen, de öfverskjutande medlen samlades till fonder, hvarigenom bolagen erhöile medel till deltagande i andra jernvägsföretag och möjligen sålunda försvagade sin egen ställning, och i andra fallet, der utdelningen till aktieegarne mer eller mindre öfverstege det medgifna procentantalet, att aktierna blefve föremål för spekulation, hvilket sedermera anfördes såsom skäl emot att staten måtte begagna sin rätt att öka amorteringen, när sådant ifrågasattes.

Ett oundgängligt vilkor för pröfningen, huruvida statens ifrågavarande rätt borde begagnas, syntes vara, att revisionsberättelser och föreskrifna sammandrag af bolagens räkenskaper inkomme till Kongl. Civildepartementet i så god tid att, för den händelse Kongl. Maj:t skulle finna skäligt förfoga öfver hvad af årets behållning öfverstege 6 procent af aktieegarnes tillskott, sådant måtte kunna ske, innan bolagen beslutat öfver hela årsbehållningens användande.

På grund af det anförda hafva revisorerne hemställt, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t, efter tagen kännedom af revisionsberättelser och sammandrag af räkenskaper hos ofvan omnämnda bolag, täcktes hvarje år taga under ompröfning, huru vida skäl vore för handen att tillämpa den i kontrakten med jernvägsbolagen under angifven förutsättning stadgade skyldighet för dem att underkasta sig ökad amortering å det erhållna statslånet.

Utskottet tillåter sig i minnet återkalla, hurusom i en likartad fråga Riksdagen i underdånig skrifvelse den 4 Mars 1876 yttrat, att för ett riktigt bedömande, om och i hvad mån skäl förefinnas för begagnande af ofvan berörda, enligt kontrakten Kongl. Maj:t tillerkända rätt, kunde det enligt Riksdagens åsigt ej vara nog att känna ett bolags ställning för ett enstaka år, sådan den af detta års räkenskaper framginge, utan det måste vara nödigt att ega kännedom om bolagets inkomster, utgifter med mera under så lång tid i ett sammanhang, att ett mera stadigvarande förhållande deraf kunde utrönas. Det vore jemväl af vigt att känna, huru stor del af den behållna inkomsten, som blifvit använd för utvidgningar och förbättringar, anskaffning af förlag, inköp

af ny materiel, afsättningar till reservfond, inköp af aktier eller andra utgifter för nya banor och bandelar, emedan genom inkomsters användande till dylika utgifter *dels* kapitalvärdet af bolagets egendom och derigenom äfven statens säkerhet för det till bolaget lemnade lån måste hafva ökats och *dels* anledningen att föreskrifva afsättning till underhålls- och ombyggnadsfond måste hafva minskats.

I öfverensstämmelse med denna åsigt och uppå Riksdagens i nyssnämnda skrifvelse gjorda underdåniga anhållan har ock Kongl. Maj:t den 23 Mars 1877 för de ombud, som å statens vägnar deltaga i årliga granskningen af enskilda med statsbidrag understödda jernvägsaktiebolags förvaltning och räkenskaper, utfärdat instruktion.

Beträffande särskildt ett af de ifrågavarande bolagen, Vexjö—Alfvestads jernvägsaktiebolag, meddelade 1878 års Riksdags Stats-Utskott i § 4 af sitt utlåtande N:o 16, att en på nämnda bolags behållna inkomst väsentligen inverkan på fråga, angående antingen upphörande den 31 December 1882 af det mellan Styrelsen för statens jernvägstrafik och styrelsen för nyssnämnda bolag den 20 Februari 1864 upprättade kontrakt eller ock förhöjd ersättning från och med år 1878 för användandet af statens lokomotiv å bolagets jernväg m. m., då vore under vederbörlig handläggning. Utskottet har inhemtat, att denna fråga ännu ej kunnat af Kongl. Maj:t slutligen afgöras.

Då, i följd af ofvan omförmälda nådiga instruktion, till Kongl. Maj:t aflemnas sådana uppgifter att vederbörande jernvägsaktiebolags ställning deraf fullständigt kan bedömas, men Utskottet ej kunnat finna det vara behöfligt eller lämpligt att frågan om bestämmandet af en ökad amortering, såsom revisorerne föreslagit, *hvarje år* toges under ompröfning, utan sådant syntes lämpligen kunna ske i sammanhang med det på Kongl. Maj:t beroende fastställande af taxor för trafiken, hvilket i regeln lär ske hvar femte år, får Utskottet hemställa,

att revisorerne ifrågavarande förslag må på det sätt bifallas, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t, efter tagen kännedom af revisionsberättelser och sammandrag af räkenskaper hos ofvan omförmälda bolag, täcktes i sammanhang med fastställande af trafiktaxor för bolagen taga under ompröfning, huru vida skäl är för handen att tillämpa den i kontrakten med jernvägsbolagen under angifven förutsättning stadgade skyldighet för dem att underkasta sig ökad amortering å det erhållna statslånet.

11:o.

Hvad revisorerne i öfrigt i sin berättelse om granskningen af Riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning anført och framstält har Utskottet ej funnit böra föranleda någon Utskottets hemställan.

12:o.

Angående ansvarsfrihet för Riksgäldskontorets styrelse.

Då Stats-Utskottet, vid den nu verkställda granskningen af Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, funnit fullmäktige i nämnda kontor hafva med nit och omsorg uppfyllt sitt viktiga och ansvarsfulla kall, tillstyrker Utskottet,

att fullmäktige må tillerkännas full ansvarsfrihet för alla beslut och åtgärder, som finnas antecknade uti deras protokoll från den 22 Januari 1878 till och med den 23 Januari 1879.

Stockholm den 19 Februari 1879.

På Stats-Utskottets vägnar:

CARL EKMAN.

Reservationer:

vid 1:a punkten (angående konvertering af äldre statsobligationer):

af Herrar C. Ekman, L. M. Nordenfelt, R. Montgomery Cederhielm, Grefve G. Sparre, F. Hederstjerna, Grefve A. Mörner, Grefve S. Lagerberg, G. de Maré, Friherre C. F. L. Hochschild, F. von Strokirch och A. Koch, hvilka ansett, att Utskottets yttrande i denna del bort hafva följande innehåll:

»Vid pröfning af detta ärende har Utskottet för sin del funnit fullmäktige hafva på ett tillfredsställande sätt förklarat hvad i förevarande hänseende blifvit af revisorerne mot dem anmärkt. Utskottet anser sig

ej heller ega skäl att tillstyrka Riksdagen, vare sig att, på sätt revisorerne föreslagit, med upphäfvande af fullmäktiges konverteringsbeslut, lemna någon särskild föreskrift beträffande användandet af de medel, som för ifrågavarande försålda obligationer af 1875 års låns andra emission influtit, eller att, i öfverensstämmelse med revisorerne här ofvan angifna hemställen, inskränka den rätt till konvertering af äldre statslån, som Riksdagen redan lemnat fullmäktige. Ett upphäfvande af fullmäktiges konverteringsbeslut skulle nemligen innefatta ett ingripande i Riksgäldskontorets förvaltning, hvartill enligt Utskottets åsigt ej något skäl förefinnes; en inskränkning åter i den fullmäktige gifna konverteringsrätt skulle kunna omöjliggöra mången åtgärd, ledande till besparing i statens utgifter för statsskulden.

Utskottet hemställer alltså,

att revisorerne ifrågavarande framställning ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda».

vid 8:de punkten (angående bevilning för ett fideikommiss):

af Herrar *P. O. Hörnfeldt, Liss O. Larsson, O. B. Olsson, S. Nilsson i Efveröd, Ola Andersson i Burlöf, Sv. Andreasson, J. E. Johansson i Forneby, C. A. Larsson, N. Pettersson i Runtorp, H. Andersson och I. Månsson*, hvilka ansett, att Utskottets yttrande i denna del bort hafva följande innehåll:

»Utskottet har, lika med revisorerne, ansett verkställigheten af det af 1875 års Riksdag i detta ämne fattade beslut ej längre böra uppskjutas, helst måhända genom preskription ett års ränta å denna statsverkets fordran går förlorad med hvarje år som ärendet fördröjes, och hemställer,

att Riksdagen, med förklarande att anspråket på ersättning af vederbörande, utan afseende på huru tvisten om återstående bevilningsbeloppet kan komma att utfalla, inskränkes till godtgörandet af den ränteförlust, som med stöd af Kongl. resolutionen den 13 April 1877 kan bestämmas — må uppdraga åt fullmäktige i Riksgäldskontoret att vidtaga de åtgärder, som för verkställigheten af Riksdagens härom meddelade beslut kunna erfordras».

vid 9:de punkten (angående Gefle-Dala jernvägs-aktiebolag):

af Herrar *L. M. Nordenfelt och G. de Maré* (i afseende å motiveringen).